

Szeged hangversenyélete és a modern zene

(Hozzászólás a Dél-Magyarország cikkéhez)

A Dél-Magyarország május 26-i számában „A korszerűbb szegedi hangversenyéletért” címmel cikk jelent meg, mely az idei zenei évad eseményeit abból a szempontból vizsgálta, és értékelte, hogy milyen mennyiségben és súlyban szerepeltek hangversenyek a modern zene reprezentatív alkotásai. A cikk keveselli az ilyen művek számát, és javasolja, hogy a következő idényben nagyobb mennyiségben juttassunk hangversenyek számát a modern zenének nagy és értékes alkotásaihoz. Ez a kérdésfelvetés érdekes és Szeged hangversenyélete számára nagyon fontos, a cikk mondanivalója, szándéka és törekvése is helyes. A probléma azonban igen bonyolult.

Mindenekelőtt azt szeretném megállapítani, hogy a mai zene az idej hangversenyeken sem szerepelt mostoha gyermekként, s néhány modern mű sikeres előadása joggal vált emlékezetes kulturális eseménnyé. Ennek ellenére is kétségtelen, hogy ilyen tekintetben további tennivalóink vannak, különösen a mai magyar zeneszerzők műveinek bemutatásával kapcsolatban. Mindennek azonban — azokon a nehézségeken felül, amiket a Dél-Magyarország említett cikke már felsorolt, — további akadályai is vannak, és nagyon veszélyes ösvényre tévednénk, ha a modern művek mennyiségét anélkül akarjuk növelni hangversenyek, hogy ezekkel a problémákkal jóelőre nem gondolnánk. A modern zene alkotásainak jórésze ugyanis a régebbi korok műveivel képest szokatlanul nagy előadói apparátusra iródott, s amíg a mi különféle szegedi együttesek és zenekaraink a kíváncsi kisebbek, jó előadásokról természetesen nem beszélhetünk. Eppen ezért örömdetes, hogy az Országos Filharmónia a közeli jövőben rendezni kívánja a vidéki zenekarok státusz-helyzetét, mindezt a megkívánt mértékben emelve fel a létszámot.

E tárgyi feltételek megteremtése mellett további probléma az előadói apparátus nevelésének kérdése. Jelenleg az a helyzet, hogy együttesek nem ismerik eléggé a modern stílust, ezután kell őket közel juttatni hozzá. Ez persze csak részben feltétele a mai zeneművek előadásának, részben követelménye is: modern zene nélkül nyilvánvalóan nem lehet eljutni a modern stílus megértéséig. Mégis arra mutat az, hogy a túlzott, meggondolatlan „adagolás” azért sem lenne helyes, mert rossz előadásokat szülné, s tudott

dolog, hogy rossz előadással még századunk zenéjének alkotásait sem kedvelhetjük meg a közönséggel.

Mindez önmagában bizonyítja a zenei nevelés fontosságát. Még jelentékenyebbé válik ez, ha arra gondolunk, hogy erre a nevelésre nemcsak a zenészeknek, hanem nyilvánvalóan a közönségnek is szüksége van. Ebből a szempontból tekintve rendkívül fontos, az a nevelőmunka, amit az általános iskolások számára rendezett hangversenysorozatokkal már régebben megkezdtek. Ezt a mozgalmat a továbbiakban ki kell szélesíteni. Hatékony-ságát talán még azzal is fokozhatnánk, ha a hangversenyek műsorára a jövőben modern magyar zeneműveket is tűznénk. Egyáltalán: a mai magyar zeneműveknek a modern muzsikán belül is nagyobb szerepet lehet és kell biztosítani minden szegedi hangversenyen, sőt a város zenei életének egészében.

Ezzel kapcsolatban mint a színház igazgatója, szeretném elmondani, hogy a jövőben nagyobb szerepet szánunk a modern, elsősorban a mai magyar zenének műsortervünk kialakításában. Öt éves tervünkben ugyan csak két új magyar opera bemutatása szerepel, mi azonban ennél többet szeretnénk bemutatni. Jelenleg két mai magyar opera partitúrája van színházunknál: az egyik Hegedűs Árpád Aranykoporsó című műve — Móra Ferenc híres regénye nyomán, — a másik Ligeti György Bernarda háza című, Garcia Lorca drámájából készült munkája. Mindkét operát most tanulmányozzuk, reméljük, az eredmény minden szempontból kedvező lesz, s mindkét művet bemutatathatjuk. De nemcsak több mai magyar operát, több mai balettel is szeretnénk előadni.

Befejezésül ismételnem szeretném hangsúlyozni, hogy Szeged zenei életében valóban több modern zenemű előadására van szükség. Most ugyan én ezzel kapcsolatban elsősorban a gátló tényezőkről, az akadályokról és a nehézségekről beszéltem, de korántsem azért, mintha ezeknek a sokszor valóban nehezen leküzdhető nehézségeknek az emlegetésével növelni akarnám a modern zene előadásának útjában álló akadályokat, hanem ellenkezőleg: azért beszéltem ezekről, hogy megszüntetésükhöz a magam részéről ezzel is segítsék hozzájárulni.

VASZY VIKTOR

kol... Ezek valahogy igen gyerekes, bohókás dolognak tűntek előtte, s haragba is keveredett az Istennel meg a papokkal, bizonyára azért, mert úgy vélte, mindez még az ő rafinériájánál is nagyobb huncutság.

Az öregasszonyok ezért aztán megint hirbe hozták, mondván, hogy ez a ravasz Keller maga az antikrisztus, de a férfinép igen-igen tisztelte kivételes tudományáért.

Hát ez a Ravasz Keller sokszor megtréfálta a falut, de minden cselekedete közül annak volt leghangosabb csattanása, hogy a későn jött gyermekáldást, a kis Ravaszt Kellert Tonscit nem tartotta keresztvív alá... Elvitte a tanáchoz, bejegyeztette az anyakönyvbe, nagy áldomást csinált, de Zsolozsmás Keszei plébános úr parókiája előtt megcsipkedte ostorával a lovakat, s egyenesen hazavágtatott. Ha valaki szöbe hozta a dolgot, tréfával ültette el.

— Ilyen nyirkos őszi időben meghül a gyerek a szentelt víztől...

Szöbe magyarították neki, hogy »nem mártik, nem buggyantok ott mög a gyerekeket, Ravasz Kellert hajthatatlan maradt. Mert hogy név kell a gyerekeknek, az meg csak stimmel, de azt így is, úgy is a tanács szokott adni, ott be is jegyezték a Tonsci gyereket a nagykönyvbe. Aztán egy kis ajándék is »kinézett, gyerekkocsi, gyerekpaplan s más efféle. A pap meg mit ad? Egy kis vizet, egy kis hókusz-pókusz, s végül a sekrestyés tartja a markát vagy a nagy perselyt. S különben is, ő nem hiszi ezt az egész ceremóniát, a falunak meg mi köze hozzá.

Senki sem értette, hogy mi ütött ebbe az emberbe, mert, hogy templomba legénykora óta nem járt, s hogy akkor is csak lányokat gusztálni mászott fel a kórusba, az hagyján. De hogy »pogányoknak» hagyja a gyereket... ez fene nagy istenkisértés, incselkedés az égiekkel. Pedig azok még nála, Ravasz Kellernél is eszesebbek...

Falunyelvén is maradt Ravasz Kellert, egészen addig, amíg divatba nem jött Papucos Vince feleségének a szokása. Amíg az ember munkán volt, Terus megszokta a Savanyú Kása Jani legkisebb fiával, s szelvényben-hosszában beszéltek, hogy kint laknak a határban, a traktor szálláskocsiában, lévén a Savanyú Kása legapróbb legényfia traktorista. Hogy peregetek az asszonynyelvek félelmetes orsói!

— Mint a cirkuszok...

— Egyik nap az egyik dűlőben, másik nap a másikon...

— Keblükön kenyerük... traktor után házuk...

Volt hát min csámcsogni, nyelvet köcsörölni ismét. Egyetlenegy ember nem felejtette és nem bocsátotta meg Ravasz Kellert »istentől elrugaszkodott» cselekedetét: Zsolozsmás Keszei plébános úr. Újra és újra prédikált az apáról, aki »eldobta magától és istentől egyetlen gyermekét», s a gyermekről, aki »pogány szívből szívja keresztény anyja édes tejét». Az ájtatosok ilyenkor elsírták magukat, de ez már nem hallatszott a templom hűvös hajóján kívülre. Zsolozsmás Keszei plébános úr azonban várta, igen-igen várta az alkalmat, hogy találkozzék »az ősi törvényt által hágo apával».

Ezt az alkalmat is meghozta az ősz. A plébános ájtatosan sétált a temetőkertben, Ravasz Kellert meg ott vágta a kukoricaszárak munkacsapásával a temető mellett. Mintha mindketten érezték volna szemük találkozásából, hogy beszélgetni valójuk van, elindultak egymás felé. Ravasz Kellert után odaszállingóztak a többiek is.

— Beszédem van veled, fiam... — kezdte a plébános törődött, bánatos hangon. — A te lelkeddel, a te üdvös-

ségeddel úgy sáfarkodol, ahogy akarsz, de nincs jogod bűnben hagyni egy ártatlan gyermeket!...

— En azt nem is teszem... — akadozott Ravasz Keller nyelve.

— De azt teszed, mert megvagyod tőle a kereszttség szentségét!

— Plébános úr...

— Inkább szállj magadba, fiam!

— De hiszen mi az a kereszttség, plébános úr?

— A kereszttség az első szentség, amely letörli lelkünkön az összes bűnök. S te ezt elmulasztottad gyermekednél...

Ravasz Kellernél erre tágra nyílt a szeme. Azonnal kész volt a felelettel, s már látta, hogy ebben a temető-kerti hitvitában csak Zsolozsmás Keszei maradhat alul.

— Hát én ezt mind megérttem, plébános úr, sőt igen jól is tudom. De minthogy apa vagyok, én csak jobban tudom, mi a jó egyetlen gyermekemnek.

— Már hogy mondhatnád ilyet!

— Mert ha a kereszttség minden előző bűnt letud, nem jobb-e a gyerekeknek, ha ősz fejjel lötytyentik rá a szent vizet? Nemjobb-e, ha az utolsó kenettel egyszerre veszi fel ezt a szentséget is, és egy ajtóval odébb a mennyország?

— Egészen meg vagy te zavarodva, fiam...

— Már hogyan volnék? Csak azon csudálkozom el, oly nagyon, hogy akiknek lelkére bízta a nyáj üdvösségét, erre a kisajtóra mindegyikre rá nem találta. Mert ha teszem azt, mindenkit így keresztelnék, csupa-csupa megitsult lélek emelkedne fel Isten országába, és akkor bizony senki sem dunsztolódna a pokol forró kátrányában!

A körülállóknak tetszett a csavaros logika. Hiszen ami igaz, igaz. Akár van mennyország, akár nincs, ezzel csak megnehezítik oda az utat, noha éppen a léleknek a menny felé kalauzálása lenne a dolguk — gondolták végig Ravasz Kellert fogós leckéjét.

— Ez így rendeltetett, s te poszrem vagy ahhoz, hogy másként rendelj! — csattant fel Zsolozsmás Keszei.

— De az nem rendeltetett, hogy pelenkásan vagy szakállason kell-e keresztvív alá hajtani a fejet, plébános úr! Átkeresztelnék meglett embereket is más vallásról...

Aztán ha már itt tartunk, azt is meg kell mondanom, hogy rosszul gazdálkodnak ebben az egyházban. Itt lenne, ugye, ez az újítás. Mennyi fát, szurkot, olajat meg lehetne takarítani odalent — bőkött a föld felé. — El lehetne csapni az összes alkalmazottat a pokolból, mert ugye mindenki egyenest a mennyországba marsolna...

— Istentelen pogány beszéd! Az ördög rabja vagy te, már itt a földi létben beléd költöztél! — pattogott harsányan Zsolozsmás Keszei. — Nem is hallgatlak tovább. Aki ilyen beszédre hajítja a fülét, maga is vétke. — Ezzel megfordult, elindult vissza a temetőbe, s szemét előtt szent könyvek lapjai peregetek. Ugyan mivel lehetne társai előtt leforrázni ezt a raffinált parasztot? Ugyan mit kellene az emelkedőről apostoli pátozzsal visszaküldeni? Nem jött kapóra semmi. Ehelyett Ravasz Kellert érces hangja szállt utána.

— És akkor, plébános úr, a földön sem kellene a hitnek oly sok pásztor! Mert ugye azt is mondja a katekizmus, hogy ahol pap nincs, szükségből más is keresztelhet!

Csönd, elégedett mosoly, aztán halk kuncogás szállt fel az embergyűrűből, s mikor Zsolozsmás Keszei elfordult a temetőkert első ösvényén, kirobant az elégedett kacaj.

— Hiába, no, Ravasz Kellert ennek is jól megadta!...

Az iker-kérdés

— És anyuka, mondd csak, az ikrek hogy születnek?

— Úgy kisfiam, mint a többi csecsemő.

— És anyuka, jó lenne, ha neked is ikreid volnának?

— Tudja az ördög...

— Talán jó, mert akkor Péterke is olyan nagy lenne már, mint te, Béluskám.

— És anyuka, akkor mi egyformák lennénk a Péterkével?

— Igen, egyformák lennétek, kisfiam.

— De anyuka, az mégse lenne jó...

— Miért kisfiam?

— Mert mikor apa két egyforma nyakkendőt kapott a születésnapjára, azt mondták, hogy az egyiket vissza kell vinni... Minek két egyforma?

(si)

SZÉKELY LAJOS:

A „villámháború”

KULISSZÁI MÖGÖTT

V. A döntő fordulat

1942... Kialakult a Szovjetunió, Anglia és az Egyesült Államok hatalmas antifasiszta koalíciója, de a háború fő terhét a szovjet népek továbbra is egyedül kellett viselni. Hiányzott a megígért második front.

A náci és csatlósaiak 266-ra növelték hadosztályaik számát. Mindenáron ki akarták csikarni a győzelmet. A

déli arcvonal-szakaszon indultak támadásra. Súlyos harcokban áttörtek, és egyik támadó élük a Kaukázus felé, a másik Sztálingrád irányába nyomult előre.

Július 17-én elérték a nagy Volga-parti város közvetlen környékét. És ekkor megkezdődött a legújabb kori történelem hősi eposza. Kétszáz napon át tartott a küzdelem a városért, kétszáz ádáz, tűzzel és halállal terhes napon át, de végül is a hitleri seregek rettenetes vereségével végződött.

Berliner Börsenzeitung, szeptember 10.:

»A Sztálingrád körül folyó harc — világjelentőségű küzdelem. A mai történelemben először fordul elő, hogy egy város csaknem az utolsó fal leomlásáig tartja magát.«

New York Herald Tribune, szeptember 27.:

»A város védői tomboló tűz, sűrű füst, szertorobbanó bombák, lerombolt épületek és holttestek káoszában tartották magukat. Nemcsak halálrasztant védekeztek, hanem ahol csak lehetett, támadtak is.«

»Földi pokol ez a Sztálingrád — írta egy német örvető nem sokkal halála előtt. — Verdun, vörös Verdun — új kiadásban, új esz-közökkel. Folyton támadunk. Ha reggel sikerül elfoglalnunk egy épületet, estére bizonyosan kivernek onnan bennünket.

Martin Bormann, a náci párt vezetője a következőket mondotta:

»A szlávok azért vannak, hogy dolgozzanak nekünk. Már ameddig szükségünk van rájuk, azután meghalhatnak. Nem részesülhetnek a német egészségügyi ellátásban. Nem viselünk gondot fennmaradásukra... Nem kívánjuk őket iskoláztatni, elég, ha százig tudnak számolni. Így jobban használható fajunkok lesznek. A vallást meghagyjuk nekik szórakozásul. Elelmet nem kapnak többet, mint ami feltétlenül szükséges. Mi vagyunk az urak, mi következünk először!«

A szovjet nép Bormann »felvilágosításai« nélkül is tudta, mi forog kockán Sztálingrádnál.

»Október 14-én — írja a várost védő Csujkov szovjet tábornok — a németek teljes erővel támadtak. Ez volt az egész sztálingrádi csata legvéresebb, legkegyetlenebb

napja... Ettől kezdve egészen végig a két sereg halálos markolással szorította egymást; a front lényegében megszilárdult... A történet vége ismeretes.«

November 19-én a Sztálingrád előretört hatalmas német ék északi és déli oldalába ellenállhatatlan erejű szovjet ellentámadás nyomult. Napok alatt elvagták és körülzárták a városban harcoló 6. német hadsereget.

»Elborzadok, ha látom a térképet — írta egy német katona, aki később elesett. — Teljesen egyedül vagyunk, külső segítség nélkül. Hitler alaposan bennhagyott minket a csávéban.«

»Tegnap kaptunk egy kis snapszot — írta egy másik. — Eppen kapóra jött, mivel akkor vágunk le egy kutyát.«

»A hadosztályból még 69 ember harcra képes. Bleyer meg él, Hartlieb is. A kis Degen elvesztette mindkét karját, remélem, hamarosan Németországban lesz. Az élet befejeződött számra is« — vetette papírra egy harmadik névtelen német katona.

Moszkvai rádió:

»Minden hét német katonából kettő elesett a Szovjetunióban. Sztálingrád tömegsír.«

1943. január 8-án Roko-szovszkij szovjet hadsereg-csoport-parancsnok kivételes bánásmódot ajánl a 6. német hadseregnek, ha megadja magát. Paulus tábornok — Hitler parancsára — visszautasítja a nagylelkű ajánlatot.

A 6. hadsereget — üzenté Hitler — időlegesen bekerítették az orosz erők... Ismerem a bátor 6. hadsereget és parancsnokát, s azt is tudom, hogy teljesíti kötelességét.

1943. február 2-án délután 4 órakor a Doni Hadsereg-csoport a Sztálingrádnál körülrzárt 22 német hadosztály ellenállását végleg megtörté. Az ellenség halottakban, sebesültekben és foglyokban több mint 300 ezer embert veszített.

Egy szovjet újságíró fel akarta keresni a győzelem után Csujkov és Rogyimcev katonáit, de mire megérkezett állásaikhoz, már elvonnultak nyugat felé. Eppen családottan távozni készült, mikor egy épen maradt falon szembetűnő betűket pillantott meg. Korommal írták: Itt álltak ellen Rogyimcev gárdái a Halálnak.

(Következik: »TISZT — TISZTNEK«)

Közös német-szovjet filmalkotás készült a drezdai műkincsek második világháború alatti hősiességéről, mint arról már korábban hírt adtunk. A filmet a Német Demokratikus Köztársaság felszabadulásának 16. évfordulóján mutatták be »Öt nap, öt éjszaka« címmel. Képünkön a film egy kockáján Annakarin Bürger női főszereplő.